

– בדברי התוס' כאן שהשמן נחשב משקה, מלבד אם נקרא ונימוח – ע' בשו"ת פנים מאירות ח"א פד; חדושי הנצי"ב כאן; אור שמח טומאת אוכלין א, יט; אגרות משה יו"ד ח"ב כא; מצות ראייה או"ח קנח, ד; דבר שמואל, וביוסף דעת מנחות ל–לא בסיוכומים.

חוקן מטבול יום – רש"י מפרש, משום שדברי תורה אינם צריכים חיזוק, לכך לא הוצרכו להאליים את טומאת מגע טבול-יום (וכן כתב מהר"ם חלאווה. ויש שהעירו על טעם זה – ע' רש"ש כאן; אור שמח הל' אבות הטומאה ת,ח).

והמאירי כתב: מפני שטומאת טבול יום קלושה, לפיכך אין המשקים הנוגעים בו נעשים תחילה (וע' גם בהקדמת הרמב"ם לסדר טהרות, כד).

דף טו

חבית של תרומה שנולד לה ספק טומאה... רבי יהושע אומר: אם היתה מונחת במקום המוצנע יניחנה במקום התורפה ואם היתה מכוסה – יגלנה. מפשט דברי רש"י משמע שרשאי לעשות כן ואינו חייב. אך יש אומרים שבדוקא יעשה כן לגרום לה טומאה, כדי שלא תישהה אצלו ויבואו בה לידי תקלה שהרי תרומה תלויה אסורה באכילה ובזילוף ואין בה שום שימוש, וכשהיא טמאה ודאי – מותרת בזילוף [אם מזלפה לאלתר ע' להלן כ:]. (כ"מ מלשון רבנו חננאל וכן דייקו מרש"י בבכורות לג: ד"ה רבי יהושע. וכן נראה מדברי הרדב"ז הל' תרומות יב, ג. וע' במפרשי המשנה תרומות ח, ה; רימב"ץ שם יא. וכן צדד בחזון איש קכד; סב, יג).
יש מי שכתב שלא אמר רבי יהושע אלא להניחה במקום התורפה שהוא חשש טומאה רחוק, אבל לטמא בגרמא קרובה אסור (עפ"י מאירי נדה ז. מש"כ 'חששא רחוקה' נראה שאין הכוונה שהיא אפשרות רחוקה אלא שהטמאה רחוקה ולא מיידית).

מודה רבי אליעזר ורבי יהושע שאם יכול להציל ממנה רביעית בטרה יציל. כתבו אחרונים לדייק מכאן שאין חיוב שמירה על תרומה בפחות מרביעית. ומפרשים הטעם, כי חיוב שמירה נובע ממצות אכילה וקיום יעודה של התרומה, הלכך בפחות מכדי שיעור אכילה / שתיה, אין גם חיוב שמירה מטומאה או הפסד (ע' קובץ שעורים ודבר שמואל).

אי הכי האי מדבריהם, מדבריו מיבעי ליה. קושיא זו היה יכול להקשות מיד בתחילה, כשרצינו לפרש מדבריו דרבי יהושע גבי חבית של תרומה שנולד בה ספק, אלא 'שכך דרך התלמוד, כל מקום שיש ראיות לדחות דברי המקשה שתים שלש, דוחה באחת מהן ואע"פ שיש אחרות, וכשישתבר אחת ישיב אחרת' (רבנו חננאל).

לכאורה יש מקום לומר שלעיל דינו של ר"מ מיושב גם לר"א, שלא החמיר ר"א אלא בתלויה שאסור לשרפה, אבל חמץ שמיועד לשריפה – מותר. וזהו 'מדבריהם', שאף ר"א לא נחלק אלא בתלויה. משא"כ כאן כל דינו של ר"מ אינו אלא לר' יהושע.

אבל היאך נשרוף (כצ"ל) התלויה עם הטמאה שמא יבא אליה ויטהרנה. ע' מש"כ ביוסף דעת בכורות לד, שגם אם בפועל לא יתברר הספק לעולם, כגון בערב שבת שאין אליהו בא, והתרומה תתקלקל אם תישאר יום אחד – אסור לטמאה, כי אין הדבר תלוי באפשרות לבירור הספק בפועל אלא כל שהתרומה מצד עצמה אפשר שהיא ראויה – אסור לטמאה. ומיושבת בזה קושית הגרא"ו בקובץ שעורים כאן, הלא יש כאן 'ספק ספקא', שמא לא יבוא אליהו היום ואפילו יבוא שמא לא

יטהרנה – כי עיקר הענין שדין שימור נקבע לפי מצב התרומה האמתי, אם היא טמאה או טהורה, ולא לפי ההנהגה המעשית עם התרומה.

והנה משמע בתוס' שאם החבית נמצאת ברשות היחיד באופן שספק טמא, מותר לשרוף התלויה עם הטמאה. והקשה השפת-אמת מה בכך שספקו טמא הלא שמא יבא אליהו ויטהרנה. אך לפי האמור ניהא, כי באמת אין הטעם שמא יבוא כעת בפועל לטהר [אם משום ספק-ספקא כנ"ל, או מטעם אחר], אלא רק משום שיש צד אמיתי שהוא טהור כעת, אבל בספק ברה"י עשאתו תורה כודאי ואינו נידון כלל כספק.

– מבואר כאן שלדעת רבי יוסי אסור לשרוף תלויה עם טמאה, ואילו במשנה מפורש בדברי רבי יוסי שמותר הדבר לרבי יהושע – כן הקשו בגמרא להלן (כ). ותיירצו שדברי רבי יוסי במשנה מכוונים לשיטת רבי שמעון שהוא מתיר זאת, וכך מתפרשים דברי רבי יוסי במשנה: אפילו לרבי שמעון שמיקל בדעת רבי יהושע, אינו מיקל אלא בשריפת תלויה עם טמאה, אבל לא בטהורה עם טמאה.

(ע"ב) 'מתניתין באב הטומאה דאורייתא וולד הטומאה דרבנן, ומאי מדבריהם – מדברי רבי חנינא

סגן הכהנים, ומחלוקת בשש אבל בשבע דברי הכל שורפין'. בשו"ת אבני נזר (אה"ע רפט) כתב שרבי מאיר ורבי יוסי נחלקו בשאלה הכללית אם דבר שאינו ראוי מצד איסור דרבנן, נחשב 'אינו ראוי' מהתורה. ע"ע בנידון זה במובא להלן עת: סוכה כג סוטה כד. ב"ק עא וב"ב פא.

אולם מדברי התוס' מבואר שסברת רבי מאיר להתיר איננה משום איסור דרבנן, אלא כל שהולך לאיבוד אין איסור לטמאותו. ולכאורה מבואר כן מהברייתא דלהלן כ: בערב פסח שחל להיות בשבת, שלרבי מאיר שורף הכל ביחד קודם השבת. וצ"ב בד' רש"י.

'... אבל בשבע דברי הכל שורפין. לימא מסייע ליה, הפיגול והנותר והטמא... ובית הלל אומרים נשרפין כאחת'. לכאורה יש לתמוה על השוואת הגמרא, הלא שם מדובר על קדשים שנפסלו לכך מותר לטמאם, ומה ראייה לאיסור חיצוני שחל על התרומה כגון חמץ בפסח.

ויש להוכיח מכאן שכל שנאסרה התרומה או הקדשים מחמת סיבה כלשהי, שוב פקעה מהם עבודת הכהונה, דהיינו דין אכילתם [שאכילת קדשים כעבודה היא. ע' להלן עב: ועוד], וכיון שכן הרי זה כפסול שאירע בקדשים מאחר ונפסלו מאכילה (עפ"י זכר יצחק ז. ופלפל שם לתלות זאת במחלוקת האמוראים אם חמץ בפסח איסור גברא או איסור הפצא. ע"ש. ויש לציין שבקובץ שעורים (אות עה) צדד לומר שתרומת חמץ לא פקעה ממנה מצות אכילה אלא שאין איסור חמץ נדחה מפני מצוה זו).

'לימא מסייע ליה, הפת שעייפשה ונפסלה מלאכול לאדם, והכלב יכול לאכלה, מטמאה טומאת אוכלין בכביצה ונשרפת עם הטמאה בפסח'. לכאורה יש לשמוע מכאן שמאכל שנפסל מאכילת אדם, ראוי הוא לקבל טומאה מכאן ולהבא, שאם אינו מקבל טומאה הלא פשוט שהיא נשרפת עם הטמאה כי הלא אינה מיטמאת כלל, ואין מכאן שום הוכחה לנידון חמץ בשעה שביעית אם מותר לטמאותו אם לאו. [ומהרישא אין ראייה, כי אפשר ש'מטמאה טומאת אוכלין' היינו טומאה שכבר קיבלה קודם שנתעפשה, שבזה ודאי לא פרוחה ממנה טומאתה שהיתה לה].

ואכן כך היא דעת הראב"ד (טומאת אוכלין ב, יד) ורמב"ן (חולין לד.) ורא"ש (בפירושו לחלה א, ח), אבל הרמב"ם כתב שכל אכל שנפסל מאכילת אדם, שוב אינו מקבל טומאת אוכלין.

ותירץ הצ"ח (אות ג) שהרמב"ם יפרש שזה גופא תירוץ הגמרא, **'שאני התם דעפרא בעלמא הוא'** ואין כאן קבלת טומאה כל עיקר, לכך נשרפת עם הטמאה.

- א. אפילו לרבי עקיבא, אין משקה מטמא משקה אחר מהתורה (עפ"י גמרא להלן יח:).
ב. להלכה כתב הרמב"ם (אבוה"ט ז,א ובפיה"מ) שמשקים מטמאים אחרים מדרבנן.
יש שנקטו שבקודש משקים מטמאים אוכל מדאורייתא (עתור"פ יט. ומהר"ם חלאהו יח: [דלא כפרש"י
שם] – בדעת רבי יוסי; צ"ח (אות טז) ושפ"א (טו): בדעת הרמב"ם ועוד).

דף טו

כח. האם מותר לטמא תרומה וקדשים באופנים דלהלן?

- א. תרומה וקדשים הטמאים בטומאה דרבנן.
ב. תרומה וקדשים האסורים באכילה באיסור תורה.
ג. תרומה וקדשים האסורים מדרבנן.
ד. תרומה תלויה.
ה. תרומה וקדשים טהורים ההולכים לאיבוד.
ו. בשר קודש שנטמא במשקים טמאים.

א. תרומה או קדשים הטמאים מדרבנן ודינם בשריפה (להוציא טומאות דרבנן שאין שורפים עליהם תרומה וקדשים. עתוס): לדעת רבי מאיר מותר לטמאם בטומאה דאורייתא בשעת שריפתם (וכדעת רבי יהושע, אבל לרבי אלעזר יתכן שאסור (עתוס' ד"ה ולד). וכן לבית שמאי אסור הדבר), כגון לשורפם עם בשר שנטמא מאב הטומאה דאורייתא. ולרבי יוסי לא שמענו להתיר [ובמקום הפסד מרובה אף לרבי יוסי מותר אליבא דרבי יהושע, וכדלהלן]. וכן במקום שחל על הבשר איסור תורה כגון פיגול ונותר, מותר לשרפו עם הטמא – כבית הלל].

א. משמע מרש"י (ד"ה מדברי ר' חנינא ובע"ב ד"ה ורבי יוסי) ומתוס' (ד"ה התם) שלרבי יוסי אסור אפילו להוסיף עליו טומאה מדרבנן. ובספר לקוטי הלכות (בעין משפט אות ג) צדד להקל בדבר להלכה.
ב. בחזון איש (קכד) צדד שמא לריש לקיש משום בר קפרא מותר לשרוף תרומה טמאה מדרבנן עם הטמאה מדאורייתא אפילו לרבי יוסי [ולא נחלק אלא בטהורה האסורה].
ואילו בלקוטי הלכות כתב שלריש לקיש ולרב נחמן אסור. ופסק שם לאסור, כרבי יוסי אליבא דריש לקיש ורב נחמן שהם רבים כנגד רבי יוחנן [שלשיטתו שמפרש המשנה בבשר שנטמא במשקין היה לנו לפסוק להתיר, שהרי קי"ל טומאת משקין לטמא אחרים דרבנן וא"כ מוכח מעדות רבי חנינא שמותר להוסיף טומאה על הטמא מדרבנן]. ואולם המאירי פסק להתיר. וכן כתבו במרכבת המשנה (חמץ ג, ד) ובפני יהושע (יח) בדעת הרמב"ם.

ב. תרומה וקדשים טהורים האסורים מהתורה, כגון חמץ בשעה שביעית ואילך; לריש לקיש משום בר קפרא (וכן אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה), נחלקו בזה התנאים; לרבי מאיר, נשרפים עם תרומה וקדשים טמאים כיון שהולכים לאיבוד, ולרבי יוסי אסור מפני שהם טהורים. לרבי יוחנן – דברי הכל נשרפים עמם ואין חשש בכך שנטמאים.
אם בנוסף לאיסור יש עליהם טומאה מדרבנן – משמע בגמרא שמותר אפילו לרבי יוסי אליבא דריש לקיש, וכגון פיגול ונותר הנשרפים עם הטמא כדברי בית הלל, אבל בית שמאי אוסרים אף בזה.
וכן אם נתעפש המאכל ואינו ראוי לאכילת אדם, מבואר בברייתא שהכל מודים להתיר לשרפו עם הטמא, שעפר בעלמא הוא.

א. יש מי שמשמע מדבריו שרק בצירוף שני הדברים; איסור חמץ והעיפוש, מותר לשרוף (עפ"י יפה עינים). ובשו"ת אחיעזר (ח"ב יא,ו) הוכיח מדברי התוספתא שגם בעיפוש לבד מותר לשרוף עם הטמא, כגון בשאר ימות השנה.

ושמא גם לבית שמאי ולרבי אליעזר יהא מותר בפת שעטיפשה.

ב. הרמב"ם לא הביא דברי רבי יוחנן לחלק בין שעה ששית לשביעית, ומשמע לכאורה שגם בשביעית אסור לשרוף הטהורה והתלויה עם הטמא (ע"ע בזכר יצחק ז (ב) בבאור שיטתו). ואולם לדעת כמה מפרשים מותר בשעה שביעית (עפ"י רבנו מנוח הל' חמץ ג, ד. ובליקוטי הלכות צדד לרמזו כן בדברי הרמב"ם). ויש מצדדים להתיר אף בשעה ששית בערב פסח (ע' כסף משנה. וכ"כ בפנ"י (יח) לפרש בדעת הרמב"ם שמותר אפילו בשעה ששית. ורק בערב פסח שחל להיות בשבת ששורף מערב שבת, בזה פסק הרמב"ם ששורף כל אחד לעצמו).

ג. שריפת נותר ופיגול עם טמא, האסורה לבית שמאי, יש מי שכתב שזה רק כאשר יש שם משקה או למאן דאמר אוכל מטמא אוכל במוקדשים מהתורה, אבל אם אינו מטמא מהתורה – מותר, שהרי גם עתה הם מטמאים את הידים מדרבנן (ע' צל"ח אות מח).

ד. אפשר שגם לדעת המתירים, אין התר אלא בכגון חמץ בשעה שביעית שניכר הדבר לכל שהוא אסור, אבל באיסור שאינו ניכר אין לשרוף עם הטמא (עפ"י אגרות משה יו"ד ח"א רטו, ב).

ג. תרומה וקדשים האסורים מדרבנן, כגון חמץ בשעה ששית; רבי מאיר מתיר לשרפם עם הטמא ורבי יוסי אוסר.

א. יש צד לומר שלפי הדעה האומרת אין אוכל מטמא אוכל דבר תורה, אין ראייה להתיר לטמא תרומה האסורה מדבריהם אלא בטמאה דרבנן, אבל לא טומאה דאורייתא (כן היה אפשר לשמוע מדיק לשון רש"י (בד"ה מדברי ר' חנינא) וממהר"ם חלאוה. אך ערש"י ד"ה ורבי יוסי לטעמיה שהסיק לפרש אף למ"ד אוכל מטמא אוכל דאורייתא. ובשו"ת אחיעזר (ח"ב מ, ד) רצה לומר כן בדעת המאירי, אך לבסוף הקשה על סברה זו. וגם בתוס' (ד"ה דמדאורייתא) מבואר שאף להעלותו בטומאה דאורייתא מותר לר"מ).

ב. חמץ קודם שעה ששית; מרש"י משמע שלרבי יהושע מותר לטמאותם (לריש לקיש אליבא דרבי מאיר) מפני שהולכים לאיבוד. והתוס' נקטו לאסור שהרי אפשר שימצא להם אוכלים (ונראה שאם בדקו להם אוכלים ולא מצאו – מותר, כמו שאמר ר"א בן יהודה לעיל יג. וע' פנ"י וחזו"א קכד). ולהלכה שאנו נוקטים כרבי יוסי, בין בשעה ששית בין קודם לכן אין לשרוף תורה עם הטמאה (עפ"י לקוטי הלכות בדעת הרמב"ם). ויש אומרים שהלכה כרבי מאיר, כנ"ל.

ד. תרומה תלויה; לדברי רבי אליעזר מצווים על שמירתה (מן התורה. תוס' רבנו פרץ. את משמרת תרומתי – בשתי תרומות הכתוב מדבר). ולדברי רבי יהושע מניחה במקום התורפה עד שתיטמא (תרומתי כתיב, ויש אם למסורת. רש"י עפ"י בכורות לג. וע"ש). לדברי רבי מאיר ולרבי יוסי במשנה [אליבא דרבי יהושע] מותר אף לטמאה בידים כגון לשרפה עם הטמאה. ובתוספתא אסר רבי יוסי לשרוף תלויה עם הטמאה. ובארו בגמרא להלן (כ:): שדברי רבי יוסי במשנה מכוונים לשיטת רבי שמעון, אבל דעת רבי יוסי עצמו לאסור. ואולם במקום הפסד מרובה משמע שמודה רבי יוסי להתיר לטמאה בידים, וכדלהלן.

א. רבי יוסי שהתיר במשנתנו לשרפה עם הטמאה – בתלויה דאורייתא, אבל בתלויה דרבנן אסור לדעתו (עפ"י תוס').

ב. מרש"י (ד"ה יניחנה) משמע שלרבי יהושע רשאי להניחה במקום התורפה אך אינו חייב. ויש אומרים שחובה לעשות כן כדי שלא להשהותה ועלולים לבוא בה לידי תקלה.

- ג. רבן גמליאל אומר (תרומות ח,ח), תרומה תלויה לא יחדש בה דבר; אינו זקוק לשמרה במקום המוצנע וגם לא יביאנה למקום התורפה. וכן הלכה (רמב"ם תרומות יב,ד; מאירי).
וכן פסק הרמב"ם (חמץ ג,ד) שהתלויה אינה נשרפת עם הטמאה בפסח אלא תישרף לעצמה.
ד. לדעת המתיר לטמא תרומה תלויה, מותר כמו כן לשורפה אלא שאין חיוב בדבר כתרומה טמאה (עפ"י תוס' כ: ד"ה הא. [בספר שערי ישר (א,יא) תמה אם מותר לשרפה מדוע אין חיוב בדבר מצד ספק מצות עשה. וב'קובץ ענינים' יישב דבריהם לפי מה שצדדו התוס' בשבת (כה.) ששריפת תרומה מדרבנן]. ואולם בתוס' רי"ד (שם) מבואר שאין התר אלא לטמאה ורק אז לשורפה.
ה. משמע שמותר לשרוף תלויה עם תלויה הגם שיתכן שזו טמאה וזו טהורה. עפ"י שו"ת הרדב"ז ח"ה א'תקיו (ע"ש); משמרות כהונה ומאור ישראל להלן כ. וע' בשפ"א (שם).

- ה. תרומה וקדשים ההולכים לאיבוד, כגון חבית של תרומה שנשברה ואי אפשר להצילה; רבי אליעזר אוסר לטמאה אפילו במקום הפסד מרובה, ואעפ"י שהיא עומדת להיטמא מאליה, כגון שהיין נשפך והולך לתוך חולין טמאים וייאסרם. ורבי יהושע מתיר לטמאה ביד.
לדעת רבי יוסי לא התיר רבי יהושע אלא במקום הפסד מרובה. ולרבי מאיר מותר בכל אופן, כגון תרומת חמץ העומדת לשריפה, מותר לשורפה עם תרומה טמאה.
א. הלכה כרבי יהושע המתיר לטמא בידיים תרומה הנאבדת (רמב"ם תרומות יב,ד). והלכה כרבי יוסי, הלכך תרומת חמץ הנשרפת בערב פסח קודם חצות – לא ישרפנה עם הטמאה.
ב. יש מי שכתב שגם לרבי מאיר אין התר אלא במקום הפסד ממוון, שחוסך עצים בכך שעושה מדורה אחת ולא שתיים, אבל בלאו הכי – אסור (תוס' רבנו פרץ להלן כ). ויש מתירים בכל אופן (ע' צ"ח אות נב בדעת רש"י).
ג. תרומה בזמן הזה שלא הוכשרה לקבל טומאה, והרי אין לה אוכלים וסופה לאיבוד – נראה שאין איסור לאבדה ביד. וטעם הדבר מפני שחוששים לתקלה הלכך צריך לקבורה. אך לשורפה נראה שאסור כיון שאפשר בקבורה, ושריפה נחשבת בזיון יותר מקבורה. וכן אסור לטמאותה שהרי אין צורך בדבר (עפ"י חזון איש שביעית ה,י).

- ו. בשר קודש שנטמא במשקים טמאים; לרבי מאיר טומאתו מדרבנן, ולרבי יוסי (אליבא דרבי עקיבא) מדאורייתא (וכדלהלן). לפי שניהם מותר לשורפו עם בשר שננטמא באב הטומאה – כעדות רבי חנינא סגן הכהנים.
מדברי התוס' מבואר שלדעת רבי יוסי עצמו (יה): שמשקים אינם מטמאים אחרים מדאורייתא, וגם אוסר לטמא קדשים הטמאים מדרבנן – אסור לשורפו עם בשר טמא.
הנצי"ב תמה על כך ופירש באופן אחר. ולפירושו אין דעה הסוברת שבשר שננטמא במשקים טמאים יהא אסור לשורפו עם בשר טמא.

דף טז

- כט. א. האם טומאת משקין מדאורייתא או מדרבנן? אלו נפקותות מבוארות בסוגיא בשאלה זו?
ב. אלו משקים מכשירים לקבל טומאה, תלושים או מחוברים או שניהם?
ג. דם קדשים / דם התמצית – האם מכשירים לקבל טומאה?